

Latinovics Gábor (1825-1897) címzetes püspök, kalocsai kanonok életrajza

(A kézirat előadás változata *Latinovics Gábor (1825-1897) c. püspök, a bajai zárdaiskola alapítója* címmel hangzott el a bajai városháza dísztermében 2015. május 14-én, a 90 éves Bánáti Tibor tiszteletére rendezett *Bajáról indultak - Bajára érkeztek* c. konferencián. A szöveg nyomdai közlésre leadva a konferenciát szervező Türr István Múzeumnak.)

Borsódi Latinovics Gábor 1825. március 14-én született Baján. A belvárosi plébánia anyakönyvi bejegyzése szerint a keresztségben a Gábor mellé a József és Benedek neveket is megkapta (talán az említett szentek közelgő ünnepe alkalmából), a későbbiekben azonban csak a Gábor nevet használta. Nemes szülei, Borsódi Latinovits Miksa és Kardos Janka, bajai lakosok voltak.¹

Nagy Iván a család középkori eredetét fejtegetve Latinovicz névváltozatról és kattarói származásról ír (Cattaro, Dalmácia, ma Kotor, Montenegró)². Dudás Gyula családtörténeti munkájában velencei kapcsolatokat, sőt ottani nemesi rangot is említ, a családi emlékezetre hivatkozva.³ Bács vármegyébe a család a XVII. sz. vége felé költözhetett, Dalmáciából akkor sokan érkeztek a török uralom elől menekülve. Első ismert ősük, Tádé (névváltozatai Tadé v. Taddé) Baján telepedett le, a Habsburgok számára határőr szolgálatot teljesített, Dániel és István nevű fiai is hadi érdemeikért kaptak 1719-ben nemességet. A kezdetben bérelt, majd megvásárolt pusztákra később birtokadományokat kaptak, s a 18. század közepére állt össze a birtok-együttes nagy része (Borsód, Legyen, Kunbaja, Madaras), melyben a század végén történtek még nagyobb változások (Kunbaja elvesztése, Katymár megvásárlása). A birtokokat a család együttesen kezelte (előnévként a borsódi és katymári nevet viselték), s a 18. sz. közepétől váltak befolyásossá a vármegyei közéletben.⁴

Ekkortól kezdve a Bács-Bodrog megyei megbízatások valamennyi posztján előfordultak (alispánok, főszolgabírók, táblabírók, főjegyzők, aljegyzők, esküdtek stb.), és országgyűlési követekként is rendszeresen szerepeltek a 18. században éppúgy, mint a reformkorban vagy a dualista korszakban is. Az iskolai tanulmányok tekintetében a leggyakoribb a jogi végzettség volt a családban, és a katonai hivatás is rendszeresen előfordult (1848-49-ben a család férfi tagjai különféle tiszti beosztásokban szolgáltak a magyar honvédseregben). A család egyik legbefolyásosabb tagja a 18. sz. végén Latinovits János volt, Bács vármegye alispánja, országgyűlési követ, majd helytartósági tanácsos és a Szent István-rend lovagja (ő nyerte el testvérével együtt Katymár birtokot). A 19. sz. végén említhető Latinovits Géza tartalékos huszár hadnagy, aki jeles íróként útleírások szerzője volt, emellett a Bács-Bodrogh Megyei Történeti Társulat alelnöke, és szintén országgyűlési képviselő. A család hölgy tagjai gyakran befolyásos, arisztokrata feleségek, egy érdekes 20. századi vonatkozás a Horthy-rokonság, Horthy Miklós bátyjának, Istvánnak felesége ui. Latinovits Margit (1866-1926) volt. A 19 századi családi krónika több nemzedéken át is beszámolt öngyilkosságokról, melyek általában

¹ Kalocsai Főegyházmegyei Levéltár (a továbbiakban: KFL) V. Baja-Belváros Plébánia, Kereszteltek anyakönyve 1823-1830, 103.o. Az eredeti anyakönyvi bejegyzésben a család neve Latinovits változatban szerepel, s az édesanya neve latinosan Joanna. Gábor életében, a vele kapcsolatos hivatali levelezésben a cs-vel írt változat terjedt el, ő maga is így írta alá nevét, bár a 19. századra jellemző módon időnként a Latinovits, sőt a Latinovich írásmód is előfordult nevének említésekor. A család történetéről 1899-ben megjelent kiadvány ts-sel írja a család nevét (Dudás Gyula: *A borsódi és katymári Latinovits-család története*. Zombor, 1899.), s ez az írásmód más családtagoknál is előfordult. Gábor esetében a Latinovics változatot használjuk, ahogy az egyébként a 20. századi lexikonos említésekben is általánossá vált.

² Nagy Iván: *Magyarország családai* VII. kötet, 38.o. Latinovics család (Borsodi) c. rész

³ Dudás Gyula: *A borsódi és katymári Latinovits-család története*. Zombor, 1899. 5.o. (A továbbiakban: Dudás 1899.) A Velencével kapcsolatos családi emlékezet információit Latinovits Géza említi *A katymári kastély* c. cikkében, a Bácska 1894. évfolyamában. Figyelembe véve Velence politikai befolyását-törekvéseit a térségben, megállapítható, hogy a hasonló kapcsolatok valóban jellemzőek voltak Kotor esetében.

⁴ Dudás 1899, 9-16.o.

fiatal korban történtek.⁵ A család élete más bácskai jártasságú, irodalmi vénájú személyeket is megihletett, így pl. róluik mintázta szereplőit Antunovich János (1815-1888) c. püspök, kalocsai nagyprépost egyik regényében.⁶

A család kapcsolatrendszere és hagyományai Latinovics Gábor egész életén át meghatározóak voltak, ez a befolyás a karrier számos pontján jól felismerhető. Gábor 1834-1835-ben kezdte gimnáziumi tanulmányait Kalocsán, a piaristáknál.⁷ Egy tanév után az itteni anyakönyvekben nincs többé nyoma, s 1841-ben, amikor a Kalocsa-Bácsi Főegyházmegye papnövendékei közé kérte felvételét, a bajai királyi gimnáziumból hozott elbocsájtó levelet és igazolást a két humanista év befejezéséről.⁸ Gimnáziumi tanulmányait tehát Kalocsán kezdte, és Baján fejezte be.

A főegyházmegye papnövendékeként Latinovics a bölcsészeti éveket 1841-1843 között Egerben végezte, majd 1843-1848 között teológiát tanult a Nagyszemináriumban, Kalocsán. A növendékekről szóló jelentésekben mindvégig eminens tanulónak és jó magaviseletűnek jellemezték, „káros szenvedélyektől” is mentes volt (azaz nem dohányzott).⁹ 1848. április 11-én szentelték pappá, első szolgálati helye káplánként Dávod volt, ahol az anyakönyvek tanúsága szerint 1848. július 1-jétől 1850 januárjáig tevékenykedett.¹⁰ Plébánosa, Miklósváry Péter 1849-es jelentésében hivatásának élő papként jellemezte káplánját, akit szeretnek a hívek, a plébánossal jó kapcsolata van, és nincsenek vitás ügyei. Jó szónok, a gyermekek tanításában buzgó, és a betegek látogatásában is készséges.¹¹ Szónoklatairól másutt azt is megjegyezték, hogy az alkotmányos jogok kivívásának fontosságáról, a megalkotott törvények betartásának kötelességéről beszélt, ezek teljesítésére buzdította híveit.¹²

A jelentésben írtakhoz képest minden bizonnyal meglepetést okozott Kalocsán Girk György adyasi püspök, érseki helynök számára az ifjú Latinovics Gábor 1849. július 17-én kelt levele, amelyben kellemetlen helyzetére történő hivatkozással áthelyezését kérte Jankovácra (Jánoshalmára). A kérést elutasító válaszában az érseki helynök türelemre intette a káplánt, jelezve, hogy kellemetlen helyzetének mibenléte számára ismeretlen, s „*a mostani nehéz idő mostoha viszontagságai szűnni fognak*”, és papként családi érdekeket-szemponokat sem helyezhet hivatása elébe, a hívek üdvét ott kell szolgálnia, ahová a Gondviselés előjárói által rendelte.¹³ A kápláni kérésben valóban furcsa, sőt az előjárók számára példátlan lehetett, hogy valaki a papi szolgálatát csak egyetlen helyen tudja elképzelni-folytatni, az utókor számára azonban ez az egyéb lehetőséget kizáró megjegyzés árulkodó lehet: figyelembe véve,

⁵ Dudás 1899, 15-26.o.

⁶ A bunyevác származású Antunovich anyanyelvén írta meg kéziratát *Posliednji Gizdarev* (Az utolsó Gizdarev) címen, melyben kortárs történeteinek hősei álnéven szerepelnek, de a hagyomány szerint a Latinovics család tagjairól mintázta őket. A kézirat Antunovich életében nem jelent meg, 20. századi, horvát nyelvű kiadásának bibliográfiai adatai: *Posliednji Gizdarev. Pripoviest, osnovana po Ivanu Antunovich bivšem uredniku Bunjevačkih i sokačkih novina*. Priredio Petar Vuković. Zavod za Kulturu Vojvodanskih Hrvata. Subotica, 2015.

⁷ KFL.VI.1. A Kalocsai Érseki Főgimnázium anyakönyvei, Protocollum Gymnasii Colocensis Scholarum Piarum 1832-1839. Latinovics Gábor neve az 1834-35-ös tanév első grammatikai osztályában szerepel.

⁸ KFL.I.1.c. Latinovics Gábor perszonális iratai 1841-1902 (az Érseki Hivatal Latinovics Gábor személyére vonatkozó iratai, a továbbiakban: KFL.I.1.c. Latinovics) Pendl János O.F.M. igazgató ajánló levele 1841. július 29-én kelt Baján (iktatószám nélkül). Jellemzésében a gimnázium ferences igazgatója a legjobb növendékek közé sorolta Latinovics Gábort, példaszerű magaviseletűnek írta, és jó szívvel ajánlotta felvételre.

⁹ KFL.I.1.a. Nagyszeminárium, Információ növendékekről, 1843-1848 évek összegző jelentései.

¹⁰ Az életrajzi lexikonos említések tévesen Dentovát írnak Dávod helyett, a tévedés eredete minden bizonnyal a település régi nevének elírása, mely helyesen Dautova volt. Dautova neve 1904-ben változott Dávodra. Dávod anyakönyveiben Latinovics Gábor neve közreműködőként (azaz a temetéseket és kereszteléseket végző káplánként) 1848. július 1. és 1850. január 4. között szerepel.

¹¹ KFL.I.1.c. Latinovics, iktatószám, dátum nélkül, Informatio de Gabriele Latinovics capellano ecclesiae Dautovensisi reddita a Petro Miklósváry Parcho Dautovensi anno 1849.

¹² Bánáti Tibor: Latinovics Gábor (1825-1879) In: Bánáti Tibor: Bajai arcképcsarnok. Baja, 1996. Bajai Dolgozatok 11. 130.o. Továbbiakban: Bánáti: Latinovics

¹³ KFL.I.1.c. Latinovics, 687/1849. sz. Girk György érseki helynök válasza 1849. július 31-én kelt Kalocsán.

hogy a kérés időpontjában Jámbor Pál volt a jankováczi plébános, okkal feltételezhetjük, hogy Latinovics Gábor kifejtés nélkül maradt „kellemetlensége” politikai eredetű-természetű lehetett. Valószínűleg ebből a szempontból remélhetett „menekvést” a szabadságharc mellett elkötelezett (később Párizsba távozó) pap-költő mellett, aki 1849-ben közoktatásügyi minisztériumi szolgálatot is vállalt.¹⁴ S a sorok között olvasva, talán ebből a szempontból kívánt nyugtatóan hatni Girk György püspök-helynök válaszában fentebb idézett megjegyzése a nehéz idők viszontagságainak megszűnéséről.¹⁵

Nem sokkal később, a következő évben a család sietett a fiatal káplán segítségére: Latinovics Máté 1850. május 4-én, Borsódon írt, Nádasdy Ferenc kalocsa-bácsi érseknek címzett levelében az egész család nevében köszönte meg Gábor kinevezését a megüresedett borsódi lelkészi állomásra.¹⁶ Az adminisztrátori kinevezés valójában több hónapos folyamat eredménye volt. Latinovics „helypótló lelkészként” már 1850. január 9-től Bácsborsódon temetett-keresztelt az anyakönyvek tanúsága szerint, tehát áthelyezési kérését követően Dávodon alig fél évet tartózkodott, és borsódi lelképásztori szolgálatát 1856. január végéig látta el az ősi családi fészeken.¹⁷ A borsódi plébános-helyettesi (latinosan adminisztrátori) megbízatás elnyerésére 1850. január 7-én, Baján kelt levelében kérte családja támogatását, s a kegyúri támogató levél a közbirtokosság nevében két nappal később, január 9-én meg is született Borsódon. Az ifjú káplán még aznap továbbította a kérelmező leveleket a kalocsai főszentszékhez, és egyben munkához is látott Borsódon, ezzel mintegy „kész helyzetet” teremtve. Kalocsán a kegyúri kérést tudomásul vették, és Latinovics borsódi szolgálatát ideiglenes megoldásként (helypótló káplánként) elfogadták, megjegyezve, hogy a lelképásztorkodás pályáján még igen fiatal személyről van szó. Ezért nem nevezték ki azonnal adminisztrátornak, hanem arra kérték a családot, négy hónap alatt nevezzen meg alkalmas személyt a plébánosi beosztásra.¹⁸ A szentszék kérésére a család 1850. február 21-én kelt levelében válaszolt, de ezt a levelet Kalocsán csak április 8-án érkezett meg és másnap tárgyalták (a késés okáról nincs tudomásunk). A családi jogokat képviselő Latinovics Máté a következőképpen fogalmazott: *„nyílt őszinteséggel kinyilatkoztatjuk, hogy plébánosnak bemutatására magunkat jelenleg legtisztább szándokunk mellett sem határozhattuk el.”* Viszont határozottan kérték, hogy a lelképásztori szolgálatot ellátó Latinovics Gábor káplánt adminisztrátori, azaz plébános-helyettesi megbízatással nevezzék ki hozzájuk. A szentszék végül 1850. április 9-én kelt engedélyével teljesítette a kérést. A család taktikus módon nem

¹⁴ Jámbor Pál (Paks, 1821. jan. 16. - Szabadka, 1897. ápr. 14.) költői nevén Hiador, író, pap, pedagógus. Egyházmegyes papként 1844-től Óbecsén káplán, majd 1848-tól Jankovácon plébános. A szabadságharc leverése után emigrált, Párizsban francia lapok munkatársa, magyar irodalmat fordít, ill. magyar szerzőkről ír. 1859-ben visszatért Magyarországra, Hegyesen segédlelkész. 1861-ben a határozati párt híveként a kulai választó kerület országgyűlési képviselőjévé választották (később 1867-1871 között még egy alkalommal a kerület képviselője), 1862-től a szabadkai gimnázium igazgatója. 1871-ben kilépett az egyházi rendből, 1882-ben lemondott gimnázium igazgatói tisztről, és nyugdíjba vonult. (Új magyar életrajzi lexikon III. H-K. Főszerk.: Markó László 535.o.)

¹⁵ A politikai félelmek nem voltak teljesen alaptalanok: 1849 augusztusától több pap ellen is eljárás indult korábbi felségsértő prédikációk miatt, a vádak alapját általában feljelentések és visszaemlékezések adták. A hasonló „láztató” beszédek sokkal szigorúbban ítélték meg, mint a papok fegyveres- vagy tábori lelkészi szolgálatát a honvédseregben, ez utóbbiak alól ui. az egyházmegyei szentszéki bíróságok saját hatáskörükben is adhattak felmentést a tisztázó eljárásokat követően.

¹⁶ KFL.I.1.c. Latinovics, iktatószám nélkül, érk. 1850. jún. 14. In: *Inclya Familia Latinovics gratias agit pro praesenta Gabrieli Latinovics ad beneficium Borsód elargita.*

¹⁷ KFL.I.1.d. Bácsborsód M 1850. 1.o és K 1856. 1.o. Az 1800-ban alapított borsódi plébánia élén a 19. századi lelkészek mind adminisztrátori megbízatással álltak, a plébánosi kinevezés itt nem volt szokásban. Ld. A Kalocsa-Bácsi Főegyházmegye történeti sematizmusa 1777-1923. Szerk.: Lakatos Andor, Kalocsa, 2002. 140.o.

¹⁸ KFL.I.1.b. Bácsborsód, Feudális kori, vegyes iratok 68/1850. Gabriel Latinovics petit administraturam Borsodiensem. Érk.: 1850. jan. 11.

kért plébánost, hiszen az ahhoz szükséges gyakorlattal a fiatal káplán még nem rendelkezett volna, a személyéhez viszont ragaszkodtak, és sikerült is Borsódon tartaniuk.¹⁹

1850-ben, borsódi adminisztrátorként Kalocsára küldött jelentésében egyébként Latinovics Gábor a nyelvtudásáról is nyilatkozott: a jól beszélt magyar nyelv mellett közepes német nyelvtudást említett (természetesen a latint is használta a liturgiában és az egyházi jellegű hivatali levelezésben).²⁰ Az évenként beküldött statisztikai jelentésekből az is látható, hogy mintegy ezer hívőről kellett gondoskodnia Borsódon, s ez valamivel több, mint 200 családot jelentett.

Első plébánosi megbízatását Vaskúton kapta, ahol 1856 márciusától 1864 márciusáig, nyolc éven át szolgált. Sikeresen fejlesztette a népoktatást, jó kapcsolatai a hívekkel egész életén át elkísérték, így pl. 1880. május 30-án, már kanonokként, a kalocsai érsek megbízásából ő áldotta meg a vaskútiak újjáépített templomát.²¹

1864-ben „hazakerült” Bajára, itt ő volt az első plébános, akinek megválasztásában kegyúrként Baja város magisztrátusa vett részt, miután 1862-ben a város megváltotta magát korábbi földesurától (megvásárolta annak uradalmát, és így megörökölte kegyúri jogait is a Szent Péter és Pál plébánián). Kunszt József érsek öt személy plébánosi pályázatát támogatta, róluk szavazhatott a város tanácsa. A titkos szavazásra 1864. február 18-án került sor, s az eredmény alapján megállapítható, hogy Latinovics fölényesen nyert: 46 szavazattal ő állt az első helyen, míg a második helyezett eredménye 17 volt, és a négy másik jelölt összesen is csak 35 szavazatot kapott. A város főbírája hamarosan értesítette Kunszt érseket, és kérte a választás jóváhagyását, ill. az érintett kinevezését. Latinovics Gábort végül 1864. május 8-án iktatta be plébánosi tisztségébe Barakovics Antal, kalocsai főszékesegyházi kanonok.²²

A beiktatás minden bizonnyal ünnepélyes keretek között történt, mint ahogy ünnepélyesen igyekeztek fogadni az új plébánost már korábban, márciusi érkezése napján is. Latinovics Gábor ui. születésnapján, március 14-én költözött Bajára, és ezen a napon tiszteletére fáklyás felvonulást is rendeztek. Az esemény politikai tüntető jellege miatt azonban a történetekkel a Királyi Helytartóság is foglalkozott, és levélben kereste meg Kunszt József érseket. A helytartói levél a „*fáklyás menet alkalmából előfordult rakonczátlankodást*” említ, és egy részletes jelentést is mellékel, melyet postafordultával visszavárt az érsektől, kérve további intézkedését. Kunszt József maga is tájékozódott az ügyben, és megerősítette a helytartói véleményt az eseménnyel kapcsolatban, melyet „*többen politikai tüntetésekre felhasználni akarni látszottak*”. Megállapította a plébános felelősségét is, hiszen a fáklyás menetet már pusztán a böjti időszak miatt is megakadályozhatta volna, sőt meg is kellett volna akadályoznia, ezért komolyan megintette, hogy „*jövőre papi hivatásához képest, melyhez legfőképp a béke s egyetértés hirdetése tartozik, a politikai tüntetések legkisebb árnyékától is, tehetsége szerint gátolva, ugyanattól maga is annál gondosabban óvakodjék, minél szomorúabbak azon következmények, melyek ilyenén zavarok által a közbéke és rendre nézve előidézhetők.*”²³

Bár a részletekről nincs tudomásunk, feltételezhető, hogy március 15. előestéjén az eseménynek 1848-as felhangjai lehettek, s a felvonulás az abszolutista bécsi kormányzat elleni tüntetésre is alkalmat adhatott. A hasonló megnyilvánulásokat a Helytartóság gondosan

¹⁹ KFL.I.1.b. Bácsborsód, Feudális kori, vegyes iratok 566/1850. Gabriel Latinovics fit administrator Borsodiensis. Ér.: 1850. ápr. 8.

²⁰ KFL.I.1.c. Latinovics, iktatószám, dátum nélkül, Personalis Informatio Gabrielis Latinovits Administratoris Borsodiensis 1850.

²¹ Bánáti: Latinovics, 130.o.

²² Bánáti: Latinovics, 130-131.o. A plébánosi kinevezés aktáját ld. KFL.I.1.b. Baja-Belváros, Feudális kori, vegyes iratok, 356/1864. Ér.: 1864. febr. 19. Resultatum electionis parochi bajensis substernitur.

²³ KFL.I.1.c. Latinovics, 528/1864. sz. A helytartói levél 1864. március 21-én kelt Budán. Kalocsán március 25-én olvasták, Kunszt József érsek válasza gróf Pálffy Mórincz helytartónak 1864. március 28-án kelt, és ugyanezen a napon küldték el Latinovics Gábornak is az érseki rosszallást-intést tartalmazó, latin nyelvű levelet. A szövegben idézett, magyar nyelvű mondatok Kunszt érsek helytartóhoz írt leveléből valók.

figyelte, fél évvel korábban, a Kalocsán rendezett egyháztartományi zsinat alkalmával pl. a Haynald Lajos erdélyi püspököt köszöntő fáklyás felvonulás politikai veszélyeire hívták fel Kunszt érsek figyelmét. Haynald püspök az erdélyi unió ügyének támogatása miatt volt persona non grata a bécsi kormányzat szemében, s az ellentét végül a püspök lemondatásához vezetett.²⁴

A főpapi intés nem okozott törést sem Latinovics pályafutásában, sem közéleti érdeklődésében, sőt Kunszt érsek nem sokkal később, 1865. szeptember 1-jén, Ő császári s apostoli királyi felségnek címzett, s a Királyi Helytartótanácsnak elküldött kérelmében már apáti vagy préposti címet kért Latinovics Gábor számára. Kérelméből kiderült, hogy Baja város plébániáját a főegyházmegye legjelentősebb helyei közé sorolták, melynek plébánosai rendszeresen apáti vagy préposti ranggal rendelkeztek. Az ezzel járó külsőségek fokozták az istentisztelet díszét, és nemcsak a katolikus hívek, de a más felekezetűek számára is nagyobb tekintélyt eredményeztek. Az érsek végül Latinovics Gábor érdemeit is méltatta: „*Baján tanúsított buzgó eljárása, hivatalos kötelemeinek pontos teljesítése, s mind valláserkölcsei mind pedig politikai tekintetben mindig bevalósult feddhetetlen magaviselete által magát kitüntette, ennél fogva méltóvá s érdemessé lőn arra, hogy a fenn érintett legmagasb kitüntetésben részesíttessék.*” Néhány hónappal később, 1865 decemberében már Majláth György udvari kancellárhoz is írt az érsek, megismételve szeptemberi kérését, ill. érdeklődve a késlekedés okai felől.²⁵ Kérésének teljesítését Kunszt érsek már nem érte meg, Latinovics végül 1866. március 18-án kapta meg a Szent Istvánról nevezett tiszakövi prépost címet, és április 11-én tette le a megkívánt esküt Nehiba János tinini püspök, káptalani helynök kezébe.²⁶

Latinovics nemcsak plébániájáért, hanem Baja város fejlesztéséért is dolgozott. A statisztikai jelentések szerint több mint háromezer hívő család gondozása volt a feladata, munkáját három káplán segítette. Köztiszteletben állt, és kiemelték vele kapcsolatban, hogy háza vallási- és nemzetiségi hovatartozásra való tekintet nélkül nemcsak az előkelők, hanem mindazok előtt nyitva állt, akik a város érdekében tenni akartak.²⁷

Plébánosi szolgálatának idején, az 1850-es évek derekától jelent meg életében a nyári egészségügyi fürdők szokása, ezekre az általában néhány hetes, nyári távollétekre - orvosi tanácsokra és csúzos betegségére hivatkozva - rendszeresen engedélyt kért az érsekektől. Az úti cél leggyakrabban Buda volt (1857, 1861, 1867, 1874), egy-egy alkalommal Marienbadba (1860) és a Balatonhoz is elutazott (1873), és csúzos betegségére jótékony hatásúnak bizonyult Harkány, melyet több egymást követő évben is felkeresett (1875, 1876, 1877). A távollétek másik típusa a családi ügyek intézése volt, ezek 3-4 napos pesti tartózkodást jelentettek, és 1865-1867 között többször is előfordultak (hat hasonló engedélykérés maradt ránk). A levelek rövid utalásai alapján megállapítható, hogy a közélet, a felgyorsuló politikai események is szerepet játszhattak ezekben a távollétekben, Latinovics minden bizonnyal igyekezett személyesen tájékozódni fontosabb ügyekben, ill. részt venni jelentős közéleti eseményeken. Ott volt pl. 1867-ben a királykoronázáson, s 1873 nyarán ismeretei bővítése céljából elutazott a bécsi világkiállításra is.²⁸

Baján ő volt a Katolikus Legényegylet első elnöke, és hasonlóképpen a Bajai Első Jótékony Nőegylet vezetője is. Ő áldotta meg a molnárok által újból felépített Szent János-kápolnát 1877-ben. Emellett a nőnevelés, az iskolaügy fejlesztése terén végzett munkáját

²⁴ Lakatos Andor: *Haynald Lajos (1816-1891) élete és kora (biográfia)*. Doktori disszertáció. ELTE, BTK, Történettudományi Doktori Iskola, Budapest, 2003. Kézirat. (A továbbiakban: Lakatos: Haynald) 93.o.

²⁵ KFL.I.1.a. Dignitates, 1434/1865. sz.

²⁶ KFL.I.1.a. Dignitates, 577 és 598/1865. sz.

²⁷ Bánáti: Latinovics 132.o.

²⁸ KFL.I.1.c. Latinovics, az egyes távollétekre engedélyt kérő leveleket ld. az adott évszámok alatt.

szokták hangsúlyozni, mely elsősorban a „zárdai tanoda” létrehozását, az iskolanövérék bajai letelepítését, ill. az állami tanítóképző alapításában való részvételt jelentette.²⁹

Bár Latinovics az iskolanövérék bajai letelepítése, intézményeik létrehozása, majd igazgatása kapcsán kétségtelenül fontos szervező-vezető munkát végzett, a teljes folyamatot figyelembe véve mégsem említhető egyszerűen az intézmény alapítójaként. Baja városa és a kalocsai iskolanövérék között kezdettől fogva voltak bizonyos kapcsolatok, hiszen az 1860-ban Csehországból Kalocsára érkező iskolanövérék 5 magyar nemzetiségű tagja közül 4 bajai származású volt. A későbbi plébános rokona, Latinovits Aurélia még 1863-ban 4.500.- Ft-ot hagyományozott végrendeletében egy bajai zárdaiskola céljaira. Ezt egészítette ki az 1868 tavaszán meghirdetett gyűjtés a lakosság körében.³⁰

Az igazi anyagi áldozatot azonban Haynald Lajos kalocsa-bácsi érsek hozta, az ő 29.000.-forintos és Kubinszky Mihály kanonok³¹, az iskolanövérék kalocsai intézetének igazgatója 8.000.- forintos adománya volt az építkezés megvalósításának legfőbb biztosítéka. Az 1870-ben négy osztállyal induló intézmény 1872-ben hat, majd 1876-ban nyolc tantermesre bővült, ebből a két utolsó terem felső népiskolaként (azaz ismétlő iskolaként) szolgált, ahol többek között nyelvtant (fogalmazványok készítését) és varrást is tanítottak a lányoknak. 1876-ban óvodát is nyitottak a növérék. Baja egyébként a harmadik helyen állt a kalocsai iskolanövérék vidéki letelepedéseinek sorában: 1868-ban Óbecsén, 1869-ben Bács-Topolyán, majd 1870-ben Baján alapítottak hasonló intézményeket Haynald érsek biztatására és Kubinszky kanonok irányításával, s a plébánosok természetesen mindenütt fontos helyi szervező munkát végeztek.³²

Latinovics 1870-től esperesi teendőket is ellátott kerületében, és 1878 nyarán kanonoki kinevezést kapott Kalocsára. 1878. szeptember 17-én iktatták be idősebb mesterkanonoki stallumába a Kalocsai Főszékesegyházi Káptalanban. Az újonnan kinevezett kanonok és Haynald Lajos érsek 1878. júliusi levélváltása azonban rögtön túl is mutatott Kalocsán, Latinovics ui. arra kért engedélyt, hogy Baján képviselőjelölt lehessen az országgyűlési választások alkalmával. Kérését bővebben nem indokolta, szándékait sem fejtegette, döntéséről röviden annyit írt, hogy „*Magas állású kormány férfiak ismételt felszólítása következtében végre is (ügyszólván erkölcsileg mintegy kötelezve) hajlandónak nyilatkoztam...*” Feltétele pusztán Haynald érsek beleegyezése volt, melyet meg is kapott, a következő kitételrel: „*Megengedettik oly föltétel alatt, hogy ha a megye szükségei kívánják, rábízandó hivatalát azonnal elfoglalandja.*”³³ Latinovics 1878. október 11-én még részt vett Kalocsán a káptalani ülésen, de ezt követően országgyűlési elfoglaltságai, budapesti tartózkodása miatt ritkán, évente alig néhány alkalommal jelent meg Kalocsán (elsősorban a nyári időszakban, ill. január elején, télen fordult elő, nyilvánvalóan az országgyűlési szünetek alkalmával).³⁴ Távolléte ellenére káptalani megbízatásai időközben többször is változtak,

²⁹ Bánáti: Latinovics 131-132.o.

³⁰ *A Miasszonyunkról Nevezett Kalocsai Szegény Iskolanövérék bajai iskoláiban vezetett Krónika 1936-1948.* Az előszót írta Kelemen Márton, a szöveget gondozta, jegyzetelte Köhegyi Mihály és Merk Zsuzsa. Baja, 1995. 5.o.

³¹ Kubinszky Mihály (Dunapataj, 1824. aug. 1. - Baja, 1881. febr. 23.) 1851-től a kalocsai nagyszeminárium tanára, 1860-tól kanonok, szemináriumi rektor, 1867-1869 között a Központi Papnevelő Intézet rektora Pesten, 1869-től az iskolanövérék kalocsai intézetének igazgatója, 1873-tól egyházmegyei főtanfelügyelő, 1875-től a kalocsai nagyszeminárium rektora, 1876-tól felszentelt tinnini püspök (Haynald érsek segédpüspöke). Sokat tett a növérék vidéki házainak terjedéséért-fejlődéséért, Baja esetében hozott áldozatát valószínűleg a városhoz fűződő kapcsolatai is befolyásolták, hiszen itt kezdte meg gimnáziumi tanulmányait gyermekkorában. Egy téli főtanfelügyelői körútján, váratlanul halt meg 1881-ben a bajai kórházban, és Baján is temették el. (Magyar Katolikus Lexikon VII. kötet, Klacs-lond, 516.o.)

³² *A Miasszonyunkról nevezett Kalocsai Iskolanövérék története 1860-1900.* Írta az intézet egyik tanára. Kalocsa, 1900. 57.o. és Lakatos Adél: *A Miasszonyunkról nevezett Kalocsai Iskolanövérék története Magyarországon (1860-1950)* Szakdolgozat, ELTE, BTK 1996. 15.o.

³³ KFL.I.1.c. Latinovics, 1090/1878. Latinovics Gábor Haynald érsekhez írt levele Baján kelt, 1878. július 7-én.

³⁴ Ld. a főkáptalani jegyzőkönyvek ide vonatkozó kötetét: KFL.II.1.a. 10-13. sz. alatt.

hiszen a kanonoki stallumok üresedése esetén fokozatos előléptetés volt szokásban. Ennek megfelelően Latinovics Gábor további káptalani tisztségei a beiktatások időpontja szerint a következőképpen alakultak: 1881.06.09.: tiszai főesperes, 1886.06.30.: bácsi főesperes, 1888.05.01.: székesgyházi főesperes, 1893.08.21.: Szent Pálról nevezett bácsi kispópst, 1895.04.17.: örkanonok.³⁵

1878-1892 között tehát Latinovics Gábor kanonok Kalocsától távol, lényegében Budapesten élt, hiszen négy cikluson át (1878-1881, 1881-1884, 1884-1887, 1887-1892) volt folyamatosan Baja város képviselője kormányparti elköteleződéssel, a szabadelvű párt törekvéseit támogatva.³⁶ Időközben többször volt a közös ügyek intézésére kiküldött országgyűlési delegáció tagja. Kapcsolatrendszerét, tájékozódását nyilvánvalóan a család más politikai-képviselő tagjai is befolyásolták, segítették. Az országgyűlésben nem volt feltűnő személyiség, keveset szólalt fel. Költségvetések kapcsán tett egy-két megjegyzését leszámítva két fontosabb ügy látható, melyek kapcsán tevékeny volt: az egyik a Budapest-Zimony vasútvonal Szabadka-Baja szárnyvonalának megépítéséért folytatott küzdelem 1880-1883 között, melyet létfontosságúnak tartott a térség fejlődése szempontjából, mivel a fővonal a korábbi elképzelésektől eltérően végül a Dunától beljebb húzódott. A másik az 1883-ban elkészült középiskolai törvényjavaslat támogatása volt, melynek kapcsán nagyra értékelte a felekezetek szabad iskolaalapítási jogát, és a nemzetiségi iskolákban kötelező magyar nyelv oktatását, melyet minimum követelménynek nevezett.

Latinovics udvarias, szerény, tartózkodó magatartása ellenére az inkább kapcsolatok révén, semmint tevékenység alapján érvényesülő politikai pálya megítélése változatos volt a kortársak körében. Időnként tárgyilagos hangnemben, de mégis határozottan jegyezték meg, hogy a papoknak inkább híveik körében, a lelkipásztorkodásban volna a helyük, máskor kíméletlen gúnnyal is találkozhatunk, pl. Degré Alajos következő megfogalmazásában: *„Latinovics Gábor szelíd természetű, csendes pap; kanonokká lett, maga sem tudja, miért, majd még püspökké is lesz, és senki sem fogja tudni miért? De csak minél hamarább, mert bizonyára sokkal jobb püspök válik belőle, mint aminő képviselő.”*³⁷

A politikai szerepvállalás tehát előbb-utóbb elkerülhetetlen konfliktusokat hozott életében. Helyi szinten az indulatok-ellentétek leginkább a választások alkalmával jelentkeztek, a küzdelmekről az 1881-es választás esetében érzékletes tudósítást nyújt a bajai ferencesek háztörténete: *„Ma választották az országgyűlési küldöttet. A polgárokat nagyon felizgatták az egymás ellen küzdő pártok; sokan az utcákon futkostak, mások kocsmákban beszélnek, énekelnek, ordítognak; némelyek pártjuk elveit mesélik, fejtegetik, ajánlgatják, mindenki fülét hasogatja a kiáltás: Éljen Latinovics! Éljen Drescher! Végre alkonytájt Latinovicsot, aki csaknem kétségbe esve Szentistvánra vonult vissza, csekély szavazattöbbséget kapva küldöttnek nyilvánították. Ezalatt az a szóbeszéd járta, hogy sok bűnös igazságtalanságot támogattak pénzzel, de ez a valóságnak megfelelően alig bizonyítható. Azonban csaknem kétségtelen, hogy Dreschert választották volna meg, ha programjában nem hangoztatja, hogy az országgyűlésen a polgári házasságot fogja szorgalmazni.”* Latinovics a Tisza Kálmán vezette kormány odaadó híveként élvezte a főispán, a tiszviselők és a papság bizalmát, de a város polgárainak nagy része a mérsékelten ellenzéki Drescher Ede ügyvédet támogatta. A volt plébános végül ebben az esetben 26 szavazattal nyert (423:397 arányban).³⁸

Az 1880-as években azután gyűltek a sajtó-támadások, a Haynald érsekhez küldött panaszlevelek is, melyekben összeegyeztethetetlennek állították a szabadelvű párt különféle lépéseit és törvényjavaslatait a papi lelkiismerettel. Hol általánosságban, hol név szerint

³⁵ Latinovics Gábor kanonoki megbízatásait illetően ld. Lakatos Andor: *A Kalocsai Főszékeskáptalan Levéltára*. Kalocsa, 1998. 141-142.o.

³⁶ Országgyűlési pályájához ld. *Országgyűlési Almanach – Képviselőház* 1886. 101-102.o. és 1887. 254.o.

³⁷ *Pártok és vezérek az Országházból*. Írta: egy volt képviselő /Degré Alajos/. Révai testvérek, Budapest, 1882. 91.o.

³⁸ Bánáti: Latinovics 133.o.

kifogásolták, hogy Latinovics közösséget vállal a szabadelvű párttal, és nem lép ki az egyház számára problematikus, sőt elfogadhatatlan politika következményeként (pl. zsidó emancipáció, főrabbi megjelenése a főrendiházban, polgári anyakönyvezés). Az említett kérdések és a mögöttük rejlő ellentétek hamarosan a további egyházi karrier szempontjából is döntővé váltak. 1886 tavaszán ugyanis Latinovics Gábor neve kormányzati támogatással püspökjelöltként merült fel, de kinevezésének ügye végül mégis zátonyra futott.

A közvélemény elvárásait tekintve jellemző volt Allaga Imre, bajai főjegyző (korábbi országgyűlési képviselő) magánlevele, melyben szóvá tette a hírlapok találgatásait a megüresedő püspökségekkel kapcsolatban, és egyben Haynald érsek figyelmébe-jóindulatába ajánlotta Latinovicsot a következő szavakkal: *„És az igaz is, hogy nálunk a püspöki széken okos, agilis, testiünkben kiszakadt magyar férfiakra van szükségünk, akik a hazafiatlan pánszláv alárendeltek nyájasságaikkal részint lekötelen és meghódítani, részben pedig ott, ahol kell, imponáló tekintélyükkel megfélemlíteni is tudják. Mi Bajaiak ilyen lelki tulajdonokat fedeztünk fel a mi igen tisztelt országgyűlési képviselőnk, Latinovics Gábor úrban.”*³⁹

Latinovics neve nem véletlenül került elő, vele kapcsolatban Trefort Ágoston vallás- és közoktatásügyi miniszter is írt egy hivatalos megkeresést Haynald érseknek 1886. március 4-én. A levélben egyrészt közölte Dr. Ipolyi-Stummer Arnold besztecebányai püspök kinevezését a nagyváradi püspöki székre (az áthelyezést „fejedelmi tényként” értékelve), másrészt a besztecebányai püspöki szék betöltésének kérdésére térve kifejtette a legutóbbi kormányülésen kialakult véleményt: *„... a nevezett szék kiváló mérvekben egyike azoknak, melyekben a püspöknek bő alkalm nyílik az Egyháznak oktató s felvilágosító, békéltető s közvetítő, a gondjára bízott népeket társadalmi tekintetekben is mindig a helyes irányra figyelmeztető és ez irányban ildomos tapintattal vezérlő gondos befolyását a legszélesebb mérvekben, és az egyháznak nem kevésbé mint az államnak érdekében érvényesíteni, Őfelsége magyar ministertanácsa egyhangúlag azon nézetben állapodott meg, miszerint szükséges a hivatott egyházi tényezőkkel egyetértőleg oly férfiút hozni javaslatba, ki ment minden helyi, társadalmi vagy rokonsági tekintetektől, kellő nyelvismerete, általános műveltsége, megnyerő modora és tapintata, tisztán egyházas szelleme és a magyar állameszme iránti, tettleg is már feltüntetett hazafias érdeklődése, valamint kifogástalan lojalitása által képes mindazon biztosítékokat nyújtani, melyek a szóban forgó széken jelenleg inkább mint bármikor elkerülhetetlenül szükségesek arra, hogy a majdan kinevezendő ott áldással s üdvös eredménnyel működhessek. Ily férfiút a kormány borsodi Latinovics Gábor kalocsai kanonokban vélt feltalálni, kit is egyértelmű megállapodással Ő császári és apostoli királyi Felségének legalázatosabban javaslatba fog hozni.”* Végezetül az érsek véleményét kérte az ügyvel kapcsolatban a miniszter.⁴⁰ Trefort levelét Kalocsán nem iktatták, és nem található mellette a kért válaszevél-vélemény fogalmazványa sem.

A következő fejlemény az ügyben Latinovics Gábor latin nyelvű levele volt Haynald érsekhez, melynek felzetén 1886. március 16-i érkezési dátum szerepel. A levélben, melyet egy-egy példányban továbbítottak a bécsi apostoli nunciushoz és a királyi kancelláriára is, Latinovics nyilatkozott a bajai választók előtt mondott, korábbi beszédéről a keresztények és izraeliták polgári házasságát engedélyező törvényjavaslattal kapcsolatban. Kifejtette, hogy az általa megfogalmazottak nincsenek ellentétben az Egyház tanításával, hűségéről biztosította előljáróit, és röviden ismertette pályáját. Az említett beszédet a Bajai Közlöny 1884. április 17-iki számának melléklete közölte, így annak korabeli, magyar változatát idézzük: *„Hogy a szabadelvű párt és kormány mennyivel jobban törődik hazánk összes lakóinak sorsával, mint a népszerűséggel, bebizonyította azzal is, hogy nyíltan sikra szállott hazánk egyik igen népes*

³⁹ KFL.I.1.c. Latinovics Gábor, szám nélkül, érk. 1886. febr. 18. Allaga Imre Haynald bíboros-érsekhez írt levele az előző napon, 1886. február 17-én kelt Baján. Allaga levelét nem jegyzői minőségében, hanem magánemberként írta.

⁴⁰ KFL.I.1.c. Latinovics, szám nélkül, érk. 1886. március 5-én. (Trefort Budapesten, 1886. március 4-én kelt levelének VKM iktatószáma 485. eln. sz. volt.)

hitfelekezetének érdekében, ezzel is a valódi szabadelvűség, az egyenlőség és testvériesség magasztos elveit követte (éljenzés), és ha e téren minden irányban nem is érhetette el törekvéseinek célját, ez azon mérsékelt és bölcs politikára vall, melynél fogva a még meg nem érett fontos - kivált társadalmi kérdéseket - jobb egy időre, míg azok megérlelődnek, elhalasztani, mint sem alkalmatlan időben keresztül erőszakolva, megoldásukat a szenvedélyek által kockáztatva az üdvös eredményt vagy sikert még inkább megnehezíteni vagy talán lehetetlenné tenni.”⁴¹

A főrendiházban 1883 decemberében tárgyalták a keresztények és izraeliták közti polgári házasságról szóló törvényjavaslatot. A főpapság a polgári házasság burkolt bevezetését látta benne, sokan keresztényellenesnek és népellenesnek minősítették a javaslatot. Haynald érsek főrendiházi beszédében elutasította, mondván, hogy senkinek sem lehet érdeke a törvény által okozott vallási közömbösség, amely előbb-utóbb kibúvókra adna alkalmat más vallási szabályok alól is. A vitát követően a főrendiház 1883. december 11-én leszavazta a kormány javaslatát. Országos aláírásgyűjtés is indult a főpapok mellett. Végül a képviselőháztól visszakerült törvényjavaslatot 1884. január 12-én a főrendiház név szerinti szavazáson újra elvetette, így a kormány is kénytelen volt róla lemondani. Az ellentétek mögött ott feszültek a római elvárások és a magyar kormány egyházpolitikájának különbözőségei is.⁴²

Az ügy kapcsán látható módon politikai ellentétbe került a javaslatot határozottan ellenző érsek és a kormány álláspontját méltató-megértő, sőt annak jövőbeli megvalósulását sejtető-remélő kanonok. A két személy esetében ezzel tulajdonképpen jól láthatóvá vált a két ház ellentéte: Haynald a vétózó főrendiház egyik meghatározó egyházi személyisége volt, Latinovics viszont a javaslatot előkészítő képviselőházban, a kormánypárt soraiban ült...

Ez a politikai nézetkülönbség vált végzetessé az 1886-os püspöki kinevezés esetében, melynek utolsó kalocsai fejleményeként Haynald érsek 1886. május 5-én összegezte az ügyet Seraphino Vannutelli nunciushoz írt levelében. A sokszorosan javított fogalmazványból kiderül, hogy az érsek Latinovics kinevezése kapcsán személyesen is járt Bécsben a nunciusról, mielőtt a miniszter által kért véleményét megírta volna. Elismerte ugyan Latinovics korábbi érdemeit, de úgy vélte, hogy a kanonok a keresztények és izraeliták polgári házasságát engedélyező törvényjavaslat esetében hibázott, amikor választói előtt megvédte azt. Ezzel a magatartásával szembekerült püspökével, sőt az egész püspöki karral, mely a főrendiházban nyilvánosan és világosan állást foglalt az ügyben. Mindezek után azt javasolta az érsek Trefort Ágostonhoz írt levelében, hogy Latinovics Gábor püspöki előterjesztésétől tartózkodjon. Hogy mi történt a javaslatot követően, arról Haynaldnak nem volt tudomása – derült ki a nunciushoz írt tudósításának utolsó mondataiból.⁴³

Haynald tehát május elején még nem tudta, hogy a történetek végül valóban Latinovics püspöki kinevezésének megghiúsulását eredményezik. Levelében nem említ más jelölteket sem, pedig a kinevezés végeredményét tekintve az ügy érdekesen alakult: a beszercebányai püspök 1886 novemberében az a szintén bajai születésű Bende Imre lett, aki éppen abban az évben kapott kanonoki kinevezést Kalocsára, és plébánosként Újvidék országgyűlési képviselője volt szabadelvű párti programmal az 1881-1884-es időszakban. Hasonlóképpen a képviselőházban, a szabadelvű párt soraiban ült tehát a fentebb említett, vitatott törvényjavaslat idején, és bár konkrét állásfoglalásról az ő esetében nem tudunk, joggal feltételezhető, hogy nem volt egyházi szempontból támadható nyilatkozata...⁴⁴

⁴¹ KFL.I.1.c. Latinovics, szám nélkül, érk. 1886. márc. 16. Latinovics Gábor kanonok latin nyelvű, négy oldalas, keltezés nélküli levele mellett megtalálható a Bajai Közlöny 1884. április 17-i számának melléklete, melynek címe: *Latinovits Gábor fogadtatása Baján*.

⁴² Lakatos: Haynald, 211-212.o.

⁴³ KFL.I.1.c. Latinovics, iktatószám nélküli fogalmazvány, Haynald érsek Budapesten, 1886. május 5-én írt levele Seraphino Vannutelli bécsi nunciushoz.

⁴⁴ Bende Imre (Baja, 1824. aug. 28. – Nyitra, 1911. márc. 26.) 1848-tól Kalocsán szemináriumi tanár, 1869-től Újvidék plébánosa. 1886. nov. 8-tól beszercebányai püspök, székét 1887. május 25-én foglalta el. 1893-tól

A kormány várakozásai tehát lényegében teljesültek, mint ahogyan a bajai „közvélemény” elvárásai is, hogy a térség kiválóságai jelenjenek meg a főpapi elitben (ld. Allaga főjegyző fentebb említett levelét).

A kinevezési ügy kellemetlenségei ellenére a jó viszony az érsek és a kanonok között töretlen maradt. A kölcsönös jóindulat jelei megnyilvánultak 1888-ban, amikor Latinovics a Szentjobbi valóságos apátságot kapta meg az uralkodótól. Örömét hálás levelében jelezte Haynald számára, kifejtve meggyőződését, hogy az uralkodói kegyhez minden biztonnal a főpásztori jóakarattal is hozzájárult. Haynald érsek válaszában biztosította Latinovicsot, hogy méltányolja tevékenységét, és ennek szívesen adja tettelezes jeleit. A kitüntető címnek örült, különösen, hogy a vele járó jövedelem lehetőséget ad a kanonok számára „*az egyház céljai anyagi előmozdításával és a Szent Charitas gyakorlatával lelkének nemes szándékait hathatósabban is érvényesíteni*”.⁴⁵

Latinovics következetes maradt politikai magatartásában, és továbbra is kitartott a szabadelvű párt támogatásában, még a polgári házasság meghirdetését követően is. A sajtótámadásokra adott válaszként, négy másik pap-képviselő társával közös nyilatkozatot jelentettek meg a Nemzet 1890. nov. 28-i számában, mely szerint a szabadelvű párt tagjai maradnak, és továbbra is meggyőződésüket és lelkiismeretük szavát fogják követni.⁴⁶

Noha Latinovics tevékeny képviselősége 1892-ben véget ért, a kormányzati-politikai körök hálájának jeleként fogható fel a kanonok biduai választott püspöki kinevezése 1895-ben. A címzetes püspöki rang ui. nem járt valós teendővel, sem püspökszenteléssel, adományozása a királyi-főkegyúri jog része volt Magyarországon.⁴⁷

1891-ben meghalt Haynald érsek. Utóda, Császká György szintén jó kapcsolatban állt Latinovicsal, nem sokkal halála előtt az érsek is meglátogatta őt Budapesten, a Pannónia Szállóban lévő lakásán. Latinovics Abbáziába akart utazni, hogy szokásos fürdőútvonalon keressen gyógyulást betegségére, de 1897. május 8-án, váratlanul elhunyt. Utolsó látogatója rokona, Latinovics János főrendiházi tag volt, az ő távozása után halt meg szívszélhűdésben, a gyászjelentés megfogalmazása szerint „*Isten akaratában való teljes megnyugvással*”. A Bajai Közlöny nekrológiájában az elhunyt szeretetreméltóságát és szívjóságát hangsúlyozta, melynek köszönhetően rengeteg jó barátot és tisztelőt szerzett magának: „*... életpályája bizonyossága annak, hogy lehet valaki minden tekintetben korrekt pap anélkül, hogy a modern élet követelményeivel szakítani kényszerülne.*”⁴⁸

Sajnos a kortársak számára még jól ismert személyiség ma már csak töredékesen vizsgálható. Felidézésének egyik nehézsége a személyes levelezés, irathagyaték hiánya. Az is tudható, hogy nem véletlenül hiányoznak ezek a források, megsemmisítésükről maga Latinovics Gábor döntött 1896. december 1-jén kelt végrendeletében: „*Egyéb akár könyvtárban akár más helyen található kézirataim, leveleim, egyházi és politikai dolgozataim, szóval minden a személyemet érdeklő magán irataim valamint másokra érdeklő nem bíró arcképek is végrendeletem végrehajtóinak közbenjöttével Latinovics Laura rokonom és örökösöm által semmisítettessenek meg illetőleg égettessenek el.*”⁴⁹

1897. május 11-én helyezték végső nyughelyére Kalocsán, a köztemető papi kriptájában. Végrendeletében Latinovics egyszerű temetést kért, a halotti anyakönyvi bejegyzés szerint a

nyitrai püspök. (Magyar Katolikus Lexikon I. kötet, A-Bor, 731.o.)

⁴⁵ KFL.I.1.c. Latinovics, 1825/1888. sz. Latinovics Gábor levele Haynald érsekhez 1888. július 9-én kelt, az érsek július 12-én válaszolt fürdőútvonalról, Emsből.

⁴⁶ KFL.I.1.c. Latinovics, iktatószám nélkül, 1890. nov. 28. (A Nemzet aznap reggeli száma mellékelve.)

⁴⁷ Ezzel a kinevezéssel kapcsolatban sajnos nem találtunk iratokat a Kalocsai Főegyházmegyei Levéltárban, az is elképzelhető, hogy nem innen kezdeményezték.

⁴⁸ Bánáti: Latinovics 134.o.

⁴⁹ KFL.I.1.c. Latinovics, Massa, 2618/1897. Érk.: 1897. jún. 15. Latinovics Gábor végrendeletének másolata.

szertartást Császka György kalocsa-bácsi érsek végezte. Temetésén Baja város küldöttsége is részt vett, a polgármester vezetésével.⁵⁰

Kalocsa, 2015. szeptember 8.

Dr. Lakatos Andor
levéltárvezető, KFL

⁵⁰ Bánáti: Latinovics 134.o.; KFL.I.1.c. Latinovics, Obitus, gyászjelentés; KFL.I.1.d. Kalocsa M 81/1897.